

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΓΡΑΠΤΕΣ ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2023-2024

ΠΕΜΠΤΗ, 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024

ΩΡΑ ΕΝΑΡΞΗΣ: 08:00

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 90 ΛΕΠΤΑ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΔΕΚΑ (10) ΣΕΛΙΔΕΣ

Ονοματεπώνυμο μαθητή/μαθήτριας: _____

Σχολείο: _____

Βαθμός: _____

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Να συμπληρώσετε το ονοματεπώνυμο και το σχολείο σας.
2. Να απαντήσετε σε ΟΛΑ τα θέματα πάνω στο γραπτό.
3. Να απαντήσετε σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε πένα ανεξίτηλης μελάνης.
4. Απαγορεύεται η χρήση διορθωτικού υγρού ή διορθωτικής ταινίας.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΘΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!

Α. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ – ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 20)

Α.1. Να αποδώσετε όλο το Κείμενο 1 σε ορθό νεοελληνικό λόγο.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ὅτε Διονύσιος ἦν τύραννος, Φιντίας τις Πυθαγόρειος ἐπεβούλευσε τῷ τυράννῳ. Ἐπεὶ ἔμελλε τῆς τιμωρίας τυγχάνειν, ἠτήσατο χρόνον παρὰ τοῦ Διονυσίου εἰς τὸ φροντίσαι ἃ βούλεται. [...] Ὁ Φιντίας προεκαλέσατο Δάμωνα, Πυθαγόρειον φιλόσοφον, ὃς ἐγγυητὴς εὐθύς ἐγενήθη. Τινὲς μὲν ἐπίστευον τὸν ἐγγυητὴν γνήσιον φίλον, τινὲς δ' ἔλεγον τοῦτον ἄφρονα εἶναι. Πρὸς δὲ τὴν τεταγμένην ὥραν ἅπας ὁ δῆμος συνέδραμεν, караδοκῶν εἰ φυλάξει τὴν πίστιν ὁ Φιντίας. Ἦδη δὲ τῆς ὥρας ἐλθούσης Φιντίας ἀνελπίστως ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χρόνου ῥοπῆς ἦλθε δρομαῖος.

Διόδωρου Σικελιώτη *Βιβλιοθήκη* 10.4.3-6 (διασκευή)

(μονάδες 10)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2: «Καὶ νεκρὸς ἐνίκα»

Κίμων απέθανε πολιορκῶν Κίτιον, ὡς οἱ πλεῖστοι λέγουσι, νοσήσας· ἔνιοι δέ φασιν ἐκ τραύματος, ὃ ἔσχε ἀγωνιζόμενος πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἀποθνήσκων δὲ ἐκέλευσεν τοὺς περὶ αὐτὸν εὐθύς ἀποπλεῖν καὶ ἀποκρύψαι τὸν θάνατον αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ οὔτε οἱ πολέμιοι οὔτε οἱ σύμμαχοι ἤσθοντο τὸ γεγονός, συνέβη ἀσφαλῶς αὐτοὺς ἀνακομισθῆναι στρατηγουμένους ὑπὸ Κίμωνος, ὥς φησι Φανόδημος, εἰ καὶ νεκρὸς ἦν ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα. Μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους οὐδὲν ἔτι λαμπρὸν ὑπ' οὐδενὸς στρατηγοῦ τῶν Ἑλλήνων ἐπράχθη, ἀλλὰ ἐτράπησαν ὑπὸ δημαγωγῶν καὶ πολεμοποιῶν ἐπ' ἀλλήλους καὶ συνερράγησαν εἰς τὸν πόλεμον. Ὅτι μὲν οὖν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπεκομίσθη τὰ λείψανα τοῦ Κίμωνος, μαρτυρεῖ τὰ μνήματα τὰ μέχρι νῦν Κιμώνεια προσαγορευόμενα· τιμῶσι δὲ καὶ Κιτιεῖς τάφον τινὰ Κίμωνος, ὡς Ναυσικράτης ὁ ῥήτωρ φησίν, ἐπεὶ ὁ θεὸς προσέταξεν αὐτοῖς ἐν λοιμῷ καὶ ἀφορίᾳ γῆς μὴ ἀμελεῖν Κίμωνος, ἀλλὰ σέβεσθαι καὶ γεραίρειν αὐτὸν ὡς κρείττονα. τοιοῦτος μὲν ὁ Ἑλληνικὸς ἡγεμὼν.

Πλουτάρχου *Κίμων* 19.1-2, 4 (Διασκευή: Γ. Ξενῆς)

A.2. Να γράψετε αν είναι **ορθή (Ο)** ή **λανθασμένη (Λ)** καθεμιά από τις ακόλουθες προτάσεις, σύμφωνα με το Κείμενο 2.

(α) Οι περισσότεροι λένε ότι ο Κίμων πέθανε, επειδή αρρώστησε.	
(β) Οι εχθροί και οι σύμμαχοι των Αθηναίων αντιλήφθηκαν τον θάνατο του Κίμωνα.	
(γ) Τα λείψανα του Κίμωνα θάφτηκαν στο Κίτιο.	

(μονάδες 3)

A.3. Να γράψετε σε ποιον αναφέρεται η φράση «Καὶ νεκρὸς ἐνίκα» και να εξηγήσετε γιατί, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με στοιχεία από το Κείμενο 2.

Σημείωση: Να απαντήσετε την ερώτηση είτε στα Νέα είτε στα Αρχαία Ελληνικά (αντιγράφοντας το σχετικό απόσπασμα).

(μονάδες 2)

A.4. Με αφορμή το Κείμενο 1, να γράψετε **δύο (2) χαρακτηριστικά** που πρέπει να έχει ένας αληθινός φίλος.

(μονάδες 5)

B. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 5)

B.1. Υπαγόρευση διδαγμένου κειμένου.

Αισώπου Μύθοι, Το λιοντάρι κι η αλεπού

(μονάδες 3)

B.2. Να εντοπίσετε το ορθογραφικό λάθος που υπάρχει στο ακόλουθο απόσπασμα και να το διορθώσετε.

Ὁ δὲ λέων ἦπεν αὐτῇ «Κακῶς»

Λανθασμένη λέξη	Διορθωμένη λέξη

(μονάδες 2)

Γ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ**(ΜΟΝΑΔΕΣ 15)**

Γ.1. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Στήλης Α΄ με τις **συνώνυμés** τους στη Στήλη Β΄. Μία λέξη στη Στήλη Β΄ περισσεύει.

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
1. εκτροχιασμός	α. άγνοια
2. απαιτώ	β. ασταμάτητος
3. νοσοκομείο	γ. παρακαλώ
4. συνεχής	δ. παρέκκλιση
5. αμάθεια	ε. αξιώνω
	στ. νοσηλευτήριο

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

(μονάδες 5)

Γ.2. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τη σωστή λέξη από τα ζεύγη λέξεων που βρίσκονται στην παρένθεση.

- α. Ο άγιος Λάζαρος είναι ο άγιος της Λάρνακας. (υπέροχος, πολιούχος)
- β. Στο σχολείο προσφέρονται δωρεάν μαθήματα για την ξένων γλωσσών. (εκμάθηση, πολυμάθεια)
- γ. Οι φοιτητές της σχολής διδάσκονται το μάθημα της Ανατομίας στο Β΄ εξάμηνο. (νοσηρής, νοσηλευτικής)
- δ. Ο Υπουργός Εξωτερικών υπέβαλε σήμερα το πρωί την του στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. (απαίτησή, παραίτησή)

(μονάδες 4)

Γ.3. Να γράψετε στα Νέα Ελληνικά **δύο (2) απλά ουσιαστικά** για καθένα από τα πιο κάτω ρήματα.

Ρήματα	Απλά ουσιαστικά	
<i>μανθάνω</i>		
<i>τρέχω</i>		
<i>αίτοῦμαι</i>		

(μονάδες 6)

Δ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 20)

Δ.1. Να αντιστοιχίσετε τους τύπους του ρήματος **ἐπίστευον** (Κείμενο 1) της Στήλης Α΄ με τον ορθό χρόνο της Στήλης Β΄. Ένας (1) χρόνος στη Στήλη Β΄ περισσεύει.

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
1. ἐπίστευε	α. Ενεστώτας
2. πιστεύει	β. Μέλλοντας
3. ἐπίστευσε	γ. Παρατατικός
4. πιστεύσει	δ. Αόριστος
	ε. Παρακείμενος

1.	
2.	
3.	
4.	

(μονάδες 4)

Δ.2. Να γράψετε τα έντονα μαυρισμένα ρήματα των πιο κάτω προτάσεων στον χρόνο που ζητείται, χωρίς να αλλάξετε το πρόσωπο, τον αριθμό και τη φωνή.

(α) ...ῆτήσατο χρόνον παρὰ τοῦ Διονυσίου εἰς τὸ φροντίσαι ἃ **βούλεται**. (Κείμενο 1)

Παρατατικός: _____

(β) Ὅτε Διονύσιος **ἦν** τύραννος, Φιντίας τις Πυθαγόρειος ἐπεβούλευσε τῷ τυράννῳ.
(Κείμενο 1)

Μέλλοντας: _____

(γ) Ἀποθνήσκων δὲ **ἐκέλευσεν** τοὺς περὶ αὐτὸν εὐθύς ἀποπλεῖν. (Κείμενο 2)

Ενεστώτας: _____

(μονάδες 3)

Δ.3. Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση.

(α) Το απαρέμφατο μέλλοντα του ρήματος **γράφομαι** είναι:

(i) **γράφεσθαι**

(ii) **γράψεσθαι**

(iii) **γράψασθαι**

(β) Το α' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής του ρήματος **φυλάττω** είναι:

(i) **φυλάττομεν**

(ii) **ἐφυλάττομεν**

(iii) **φυλάξομεν**

(μονάδες 2)

Δ.4. Να μεταφέρετε μόνο τις έντονα μαυρισμένες λέξεις των πιο κάτω φράσεων στον αντίθετο αριθμό.

(α) Τινὲς μὲν ἐπίστευον **τὸν ἐγγυητὴν γνήσιον φίλον**, τινὲς δ' ἔλεγον τοῦτον ἄφρονα εἶναι.
(Κείμενο 1)

(β) Ἐπεὶ ἔμελλε **τῆς τιμωρίας** τυγχάνειν, ῆτήσατο χρόνον παρὰ τοῦ Διονυσίου. (Κείμενο 1)

(γ) ἔνιοι δὲ φασιν ἐκ τραύματος, ὃ ἔσχε ἀγωνιζόμενος πρὸς **τοὺς βαρβάρους**. (Κείμενο 2)

(δ) [...] μαρτυρεῖ **τὰ μνήματα** τὰ μέχρι νῦν Κιμώνεια προσαγορευόμενα (Κείμενο 2)

(μονάδες 6)

Δ.5. Να αναγνωρίσετε το είδος (ειδικό/τελικό) των έντονα μαυρισμένων απαρεμφάτων στις πιο κάτω προτάσεις από το Κείμενο 1 και να γράψετε αν υπάρχει ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία.

1. Ἐπεὶ Φιντίας ἔμελλε τῆς τιμωρίας **τυγχάνειν**, ῥήτῃσατο χρόνον παρὰ τοῦ Διονυσίου.
2. Τινὲς δ' ἔλεγον τοῦτον ἄφρονα **εἶναι**.

Απαρέμφατο	Εἶδος απαρεμφάτου	Ταυτοπροσωπία ή Ετεροπροσωπία
τυγχάνειν		
εἶναι		

(μονάδες 2)

Δ.6. Να αναγνωρίσετε τη συντακτική λειτουργία των έντονα μαυρισμένων όρων (υποκείμενο, κατηγορούμενο, αντικείμενο).

- (α) Ὅτε Διονύσιος ἦν **τύραννος** (Κείμενο 1) _____
- (β) [...] εἰ φυλάξει **τὴν πίστιν** ὁ Φιντίας (Κείμενο 1) _____
- (γ) **Κίμων** ἀπέθανε πολιορκῶν Κίτιον (Κείμενο 2) _____

(μονάδες 3)

ΜΕΡΟΣ II: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

Ευριπίδη *Ελένη*, Πρόλογος (στ. 83 – 156)

ΤΕΥΚΡΟΣ Το κάστρο ετούτο ποιος εξουσιάζει;

Γιατί, από τις στοές και τους ωραίους

θριγκούς που το κυκλώνουν, για παλάτι

85

άρχοντα πλούσιου μπορείς να το νομίσεις.

Άα!

Θεοί, ποιαν όψη αντίκρισα; Κοιτάζω

την πολυμίσητη θωριά κακούργας

γυναίκας, που ξεκλήρισε κι εμένα

90

κι όλους τους Αχαιούς. Άμποτε να 'χεις

την έχθρα των θεών που τόσο μοιάζεις

με την Ελένη. Κι αν σε ξένη χώρα
 δε βρισκόμουν, με τούτη τη σαΐτα
 που αλάθευτα χτυπά θ' αφανιζόσουν, 95
 για να γευτείς αυτή τη χάρη, αφού είσαι
 παρόμοια με του Δία τη θυγατέρα.
 ΕΛΕ. Γιατί, δυστυχισμένε, όποιος και να 'σαι,
 μ' αποστράφηκες έτσι και μου δείχνεις
 μίσος για τα δεινά που 'φερε κείνη; 100
 ΤΕΥ. Έσφαλα' η οργή με συνεπήρε
 πιότερο απ' όσο θα 'πρεπε' η Ελλάδα
 βαθιά μισεί, να ξέρεις, την Ελένη'
 συχώρα με, κυρά, γι' αυτά τα λόγια.
 ΕΛΕ. Ποιος είσαι και από ποια χώρα εδώ φτάνεις; 105
 ΤΕΥ. Ένας από τους Έλληνες τους δόλιους.
 ΕΛΕ. Γι' αυτό λοιπόν δε στέργεις την Ελένη.
 Ποιος είσαι κι από πού; Ποιος ο γονιός σου;
 ΤΕΥ. Με λένε Τεύκρο, γιος του Τελαμώνα,
 και Σαλαμίνα η γη που μ' έχει θρέψει. 110
 ΕΛΕ. Στον τόπο εδώ του Νείλου τι γυρεύεις;
 ΤΕΥ. Με διώξαν οι δικοί μου απ' την πατρίδα.
 ΕΛΕ. Θα' σαι δυστυχισμένος' ποιος σε διώχνει;
 ΤΕΥ. Ποιος άλλος; Ο πατέρας Τελαμώνας.
 ΕΛΕ. Γιατί; Κάποιο κακό θα 'ναι η αιτία. 115
 ΤΕΥ. Στην Τροία εχάθη ο Αίας, ο αδελφός μου.
 ΕΛΕ. Πώς; Δεν εχάθη απ' το δικό σου χέρι;
 ΤΕΥ. Ρίχτηκε στο σπαθί του κι εσκοτώθη.
 ΕΛΕ. Μανία τον ήυρε; Αλλιώς δε θα τολμούσε.
 ΤΕΥ. Ξέρεις το τέκνο του Πηλέα, τον Αχιλλέα; 120
 ΕΛΕ. Ναι'
 πήγε, όπως λεν, μνηστήρας της Ελένης.
 ΤΕΥ. Σαν αφανίστηκε, άφησε μεγάλη
 για τ' άρματά του αμάχη στους συμμάχους.
 ΕΛΕ. Και πώς αυτό τον Αίαντα έχει βλάψει; 125
 ΤΕΥ. Σκοτώθηκε που πήρε άλλος τα όπλα.
 ΕΛΕ. Και για τις συμφορές εκείνου πάσχεις;
 ΤΕΥ. Γιατί δε χάθηκα κι εγώ μαζί του.
 ΕΛΕ. Ήσουν λοιπόν στην ξακουσμένη Τροία, ξένε;
 ΤΕΥ. Την κούρσεψα, μα πάω κι εγώ χαμένος. 130
 ΕΛΕ. Την έκαψαν, την έχουν κάνει στάχτη;
 ΤΕΥ. Δε μένει από τα κάστρα της σημάδι.
 ΕΛΕ. Δύσμοιρη Ελένη, παν για σένα οι Φρύγες.
 ΤΕΥ. Κι οι Έλληνες' τρανό κακό έχει φέρει.
 ΕΛΕ. Πόσος καιρός που πήρατε την πόλη; 135
 ΤΕΥ. Εφτά χρονιές περάσαν από τότε.

ΕΛΕ. Και πρώτα πόσο μείνατε στην Τροία;
 ΤΕΥ. Πολλά φεγγάρια, δέκα χρόνια ακέρια.
 ΕΛΕ. Και την Ελένη πήρατε της Σπάρτης;
 ΤΕΥ. Την έσυρε ο Μενέλαος απ' την κόμη. 140
 ΕΛΕ. Είδες εσύ τη δύστυχη ή σου το 'παν;
 ΤΕΥ. Με τα ίδια μου τα μάτια, ως βλέπω εσένα.
 ΕΛΕ. Σκεφτείτε μη θεόσταλτη ήταν πλάνη.
 ΤΕΥ. Άλλη κουβέντα πιάσε όχι για κείνη.
 ΕΛΕ. Κι ό,τι έχεις δει για αλήθεια το λογιάζεις; 145
 ΤΕΥ. Την είδα εγώ κι ακόμα ο νους τη βλέπει.
 ΕΛΕ. Έφτασε με τον άντρα της στο σπίτι;
 ΤΕΥ. Μήτε στο Άργος, μήτε στον Ευρώτα.
 ΕΛΕ. Άαχ' συμφορά για κείνους που δε στέργεις.
 ΤΕΥ. Κι οι δυο χαθήκαν, όπως λέει ο κόσμος. 150
 ΕΛΕ. Αντάμα δεν αρμένισαν οι Αργίτες;
 ΤΕΥ. Ναι, μα τους χώρισε τρανή φουρτούνα.
 ΕΛΕ. Σε ποια μεριά του πέλαγου σκορπίσαν;
 ΤΕΥ. Καταμεσής στο Αιγαίο, όπως διαβαίνουν.
 ΕΛΕ. Δεν είδαν το Μενέλαο από τότε; 155
 ΤΕΥ. Κανείς' νεκρό τον έχουν στην Ελλάδα.

1. Να γράψετε αν είναι **ορθή (Ο)** ή **λανθασμένη (Λ)** καθεμιά από τις ακόλουθες προτάσεις, σύμφωνα με το πιο πάνω απόσπασμα (στ. 83-156).

(α) Η συνάντηση Ελένης και Τεύκρου λαμβάνει χώρα στη Σπάρτη.	
(β) Ο Τεύκρος είναι διωγμένος από τον πατέρα του τον Τελαμώνα.	
(γ) Η Ελένη ενημερώνεται ότι ο Μενέλαος θεωρείται νεκρός στην Ελλάδα.	
(δ) Ο Τεύκρος θεωρεί ότι έχει απέναντί του την πραγματική Ελένη.	
(ε) Η στιχομυθία στους στίχους 111-156 συμβάλλει στη γρήγορη ροή πληροφοριών.	

(μονάδες 10)

2. (α) Τι είναι η *τραγική ειρωνεία*;

(μονάδες 5)

(β) Να γράψετε και να εξηγήσετε **ένα (1)** παράδειγμα *τραγικής ειρωνείας* μέσα από το πιο πάνω απόσπασμα.

(μονάδες 5)

3. Να γράψετε **δύο (2) λόγους** για τους οποίους η Ελένη θεωρείται τραγικό πρόσωπο. Να τεκμηριώσετε **τον κάθε λόγο με ένα (1) στοιχείο** από το πιο πάνω απόσπασμα.

(μονάδες 10)

4. Να γράψετε **δύο (2)** ομοιότητες στη ζωή της Ελένης και του Τεύκρου, με βάση το πιο πάνω απόσπασμα (στ. 83-156) και την ευρύτερη γνώση της τραγωδίας *Ελένη*.

(μονάδες 10)

-ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ-